

ADVIES

Seksuele meerderjarigheid

Vanuit onze brede en positieve visie op seksualiteit zien we de seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren als een groeiproces waar steun en begeleiding bij horen in een positief én veilig klimaat. Met dit advies doet de Vlaamse Jeugd Raad in samenwerking met verschillende partners concrete voorstellen om zo'n klimaat voor de seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren te vrijwaren.

VLAAMSE JEUGDRAAD	
02/10/2013	ADVIES 13/09

Advies Seksuele Meerderjarigheid

De Vlaamse Jeugdraad, in vergadering op 2 oktober 2013, onder voorzitterschap van Lander Piccart en waarbij aanwezig waren:

Baetens Jo, Boone Saskia, Celen Kim, Coenen Lotta, De Cat Ewout, De Smet Dries, Dube Nozizwe, Stevens Freek, Vanackere Michiel, Verachtert Didier, Verhaeghe Isaac, Vlasschaert Stijn, Wattiez Marie, Zahedi Sam

brengt met *unaniem* het volgende advies uit:

1.	Zorg dat het wettelijk kader - naast bescherming tegen seksueel geweld en misbruik door volwassenen - ook ruimte laat voor de seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren.	p. 4
2.	Stem het wettelijk kader af op de hedendaagse realiteit, waaruit blijkt dat jongeren al voor de leeftijd van 16 jaar seksuele ervaringen opdoen.	p. 5
3.	Werk de onzekerheden weg die het wettelijk kader met zich meebrengt. Op die manier wordt het pedagogisch handelen tussen kinderen en jongeren enerzijds en hun ouders, opvoeders, hulpverleners en leerkrachten anderzijds versterkt.	p. 6
4.	Zorg voor een legaal kader voor consensuele seksuele handelingen tussen minderjarige 'gelijken' door: - deze zonder penetratie legaal te maken tussen minderjarigen met een maximum leeftijdsverschil van 3 jaar; - deze met penetratie legaal te maken tussen jongeren vanaf de leeftijd van 14 jaar en met een maximum leeftijdsverschil van 3 jaar.	p. 6-8
5.	Versterk het beleid rond relationele en seksuele vorming van jongs af aan en stimuleer een open klimaat voor seksualiteit als beschermende factoren.	p. 8
6.	Zorg voor goede informatie en ondersteuning voor personen met een pedagogische rol zoals ouders, opvoeders, hulpverleners, leerkrachten, ... zodat zij op hun beurt goede ondersteuning kunnen bieden aan kinderen en jongeren.	p. 9

1. Situering

Naar aanleiding van de resultaten van het Sexpert-onderzoek¹, een grootschalig bevolkingsonderzoek naar de seksuele gezondheid in Vlaanderen, startte de Vlaamse Jeugdraad een traject om de leeftijd van de seksuele meerderjarigheid eventueel te herbekijken. De leeftijd van de seksuele meerderjarigheid² of 'age of consent' is de *minimumleeftijd waarop iemand wettelijk bekwaam wordt geacht om toestemming te geven voor seksuele handelingen*. Toestemming geven wil zeggen dat je een geïnformeerde keuze kan maken en dus de gevolgen van die keuze kan inschatten. In België ben je momenteel seksueel meerderjarig vanaf 16 jaar. Vóór die leeftijd kan je vanuit juridisch oogpunt dus geen toestemming geven voor seksuele handelingen.

¹ Buysse, A. Caen, M. Dewaele, A. Enzling, P., Lievens, J. T'Sjoen, G. Van Houtte, M. & H. Vermeersch (red.). (2013) *Sexpert. Seksuele gezondheid in Vlaanderen*. Academia Press: Gent.

² 'Seksuele meerderjarigheid' is geen juridisch begrip op zich en verschilt van de 'algemene' meerderjarigheid, die in België op 18 jaar ligt.

De leeftijdsgrens is in het verleden al vaker in vraag gesteld, zowel door de politiek als door het middenveld. In 2011 stelde het Kinderrechtencommissariaat in samenwerking met Sensoa, Jeugd en Seksualiteit (nu Jong & Van Zin) en de Vlaamse Jeugdraad het “Dossier jongeren en seksualiteit”³ op. Dat kaartte al aan dat het huidige wettelijk kader onvoldoende houvast biedt voor een positieve seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren in een positief en veilig klimaat.

Ook op Europees vlak gaan hoe langer hoe meer stemmen op om ruimte te maken voor consensuele, seksuele handelingen tussen minderjarige gelijken. We grijpen expliciet de Europese Richtlijn “*ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie*”⁴ aan. Deze geeft de lidstaten de discretionaire bevoegdheid om te beslissen of bepaalde strafrechtelijke maatregelen voor seksueel misbruik al dan niet van toepassing zijn op consensuele seksuele handelingen tussen minderjarige gelijken, nabij in leeftijd en in psychologische en lichamelijke ontwikkeling of maturiteit, mits de handelingen niet met misbruik gepaard gaan.

Ook in andere kaders vinden wij steun voor ons advies, zoals het kader van de Internationale Mensenrechten⁵, het charter van de International Planned Parenthood Federation⁶, het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind⁷, het Verdrag van Lanzarote⁸, het Europees en Economisch en Sociaal Comité⁹, de engagementsverklaringen inzake de seksuele en lichamelijke integriteit van de minderjarige in de welzijnssector¹⁰, jeugdsector, sportsector en onderwijssector.

Bij het traject van de Vlaamse Jeugdraad waren medewerkers betrokken van De Ambassade, het Kinderrechtencommissariaat, Sensoa, Jong & Van Zin en Child Focus. Ook Prof. Dr. Liesbet Stevens, gespecialiseerd in seksueel strafrecht, werkte mee. De trajectgroep werkte verder op het “Dossier jongeren en seksualiteit” en komt via dit advies met een concreet voorstel. De trajectgroep vertrekt resoluut vanuit een rechtenperspectief, vanuit de belangen van en voor kinderen en jongeren. Ook volgende organisaties onderschrijven het advies: het Kinderrechtencommissariaat, Sensoa, De Ambassade, Jong & Van Zin.

De structuur van dit advies is als volgt opgebouwd:

- De eerste drie adviespunten kaarten de negatieve effecten van het huidige wettelijk kader aan en hoe deze volgens ons moeten weggewerkt worden;
- Het vierde adviespunt bevat ons concreet voorstel met betrekking tot een legaal kader voor seksuele handelingen tussen minderjarige ‘gelijken’ onderling;
- Het vijfde en zesde adviespunt zijn ondersteunende maatregelen die noodzakelijk gepaard gaan met ons concreet voorstel in het vierde adviespunt.

³ Kinderrechtencommissariaat (2011). [Dossier jongeren en seksualiteit](#). Het recht op seksuele gezondheid en ontwikkeling. Visie en aanbevelingen.

⁴ Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/68/JBZ van de Raad

⁵ Staten worden aangespoord om aan te tonen welke stappen ze ondernemen om hun verplichtingen na te komen met betrekking tot het recht op gezondheid en aanverwante rechten zoals recht op leven, gelijke kansen, onderwijs en informatie, toegang tot informatie rond seksuele en reproductieve gezondheid. www.reproductiverights.org;

⁶ <http://www.ippf.org/resource/IPPF-Charter-Sexual-and-Reproductive-Rights>. Dit charter selecteert twaalf seksuele rechten, waaronder het recht zichzelf te zijn, eigen beslissingen te nemen, zichzelf te uiten, het recht op informatie, het recht zichzelf te beschermen en beschermd te worden, het recht op kwalitatieve gezondheidszorg, het recht om betrokken te worden, etc.

⁷ <http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/kinderrechten/Kinderrechtenverdrag.pdf>, artikel 5, 19, 24, 34.

⁸ http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/children/Source/LanzaroteConvention_nl.pdf. Dit verdrag van de Raad van Europa verplicht landen om wetgevende maatregelen te nemen zodat bepaalde handelingen strafbaar zijn, maar maakt tegelijkertijd uitzondering voor vrijwillige seksuele handelingen tussen minderjarigen.

⁹ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.soc-opinions.14275>. Het Europees Sociaal Comité nodigt lidstaten uit om het debat te openen rond een minimumleeftijd voor toestemming in seksuele handelingen.

¹⁰ http://www.cdenv.be/sites/default/files/actua/documents/Engagementsverklaring_Vandeuren.pdf;

2. Advies

1.1 Meer evenwicht tussen bescherming en ontwikkeling in het wettelijk kader

Zorg dat het wettelijk kader - naast bescherming tegen seksueel geweld en misbruik door volwassenen - ook ruimte laat voor de seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren.

Het huidige wettelijk kader focust sterk op de bescherming van kinderen en jongeren tegen seksueel geweld en misbruik door volwassenen. Terecht, want kinderen en jongeren zijn op dat vlak een kwetsbare groep. Maar de risico's en problemen zijn niet gelijk verdeeld en komen vaker voor bij bepaalde groepen dan bij andere. Het opleidingsniveau van de jongeren en dat van de ouders blijkt in deze optiek erg belangrijk. Zo blijkt uit het Sexpert-onderzoek dat jongeren uit BSO en BuSO extra kwetsbaar zijn. Het is ook duidelijk dat mondige jongeren beter hun grenzen kunnen stellen en keuzes kunnen maken waar ze zich goed bij voelen. Minder weerbare jongeren lopen meer risico en zijn minder bestand tegen groepsdruk. Hoewel de kinderen en jongeren in de risicogroepen een minderheid zijn, is voor hen extra aandacht en opvolging zeker noodzakelijk. Daarom blijven wij belang hechten aan het beschermingsaspect.

Maar volgens ons is een goede bescherming is geen eenrichtingsverkeer waarin volwassenen bescherming geven en kinderen en jongeren bescherming ontvangen. In onze basisvisie is seksualiteit een positief aspect voor de kwaliteit van het leven en van relaties. We sluiten ons aan bij de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie¹¹, die seksualiteit erkent als "een centraal aspect van elk mens zijn".

Seksualiteit ontwikkelt zich gradueel bij kinderen en jongeren, van bij de geboorte en het hele leven door. In allerlei contacten thuis, op school en in de vrije tijd doen kinderen en jongeren ervaringen op. Deze contexten fungeren als een emotionele en sociale leerschool. De ervaringen vormen de basis voor latere intieme contacten en relaties.

Experimenteren met seksualiteit en stap voor stap evolueren van minder intiem naar meer intiem seksueel gedrag hoort dus bij een gezonde seksuele ontwikkeling. Het beleid moet ertoe bijdragen dat kinderen en jongeren zelf hun bekwaamheid en sterktes kunnen opbouwen. Artikel 5 van het IVRK stelt duidelijk dat we rekening moeten houden met de ontwikkelende vermogens van kinderen en jongeren. Het Charter van het IPPF onderbouwt dit met seksuele rechten als het recht zichzelf te zijn en eigen beslissingen te nemen, zichzelf te uiten, te genieten van seks, veilig te zijn, etc.

Het huidige wettelijke kader acht jongeren pas vanaf 16 jaar bekwaam om toestemming te geven voor seksuele handelingen. Het gaat hier om "alle seksuele handelingen", in principe van tongzoenen tot coïtus. Dit impliceert dat jongeren beneden de 16 jaar geen enkele seksuele handeling mogen stellen en dat dit vanaf de leeftijd van 16 jaar plots wél kan. Het stapsgewijze traject dat kinderen en jongeren in realiteit afleggen krijgt hierdoor geen ruimte.

Wij vinden het huidige wettelijk kader absoluut te eenzijdig, omdat het zich alleen richt op bescherming tegen misbruik door volwassenen. Het laat geen ruimte voor ontwikkeling en ontplooiing. **Consensuele seksuele handelingen tussen kinderen of jongeren moeten ondersteund en niet gecriminaliseerd worden, als deze handelingen bij hun leeftijd horen en kaderen in experimenteelgedrag.**

¹¹ WHO, *Defining sexual health, Report of a technical consultation on sexual health*, 28-31 January 2002 www.who.int/reproductivehealth/en.

1.2 Rekening houden met maatschappelijke (r)evoluties

Stem het wettelijk kader af op de hedendaagse realiteit, waaruit blijkt dat jongeren al voor de leeftijd van 16 jaar seksuele ervaringen opdoen.

Het wettelijk kader dateert van 1912. Ondertussen hebben zich heel wat maatschappelijke (r)evoluties voorgedaan. Denk maar aan de seksuele revoluties in de jaren '60 en '70 en de evolutie naar een geseksualiseerde samenleving, die kinderen en jongeren via media en hun eigen leefwereld veelvuldig in contact brengt met seks. De ontwikkeling van de communicatie- en informatietechnologie maakt dat jongeren, naast het echte leven, ook online een immens speel- en oefenterrein hebben. Online media zijn een plek bij uitstek om te experimenteren en dus speelt de seksuele ontwikkeling zich ook daar af. Jongeren kunnen er strategieën uitproberen, rollen en identiteiten aannemen, anderen ontmoeten, zich informeren, etc. Maar de onduidelijkheid die er bij online seksuele contacten soms bestaat over leeftijd, geslacht en identiteit van de partners kan voor juridische problemen zorgen.

Deze evoluties baren vele ouders, opvoeders en beleidsmakers terecht zorgen. Toch blijkt uit onderzoek¹² dat jongeren – ondanks de commercialisering van seks – waarden als trouw, wederzijds respect, begrip, verdraagzaamheid en een bevredigende seksuele relatie in een huwelijk centraal blijven stellen.

Wat vandaag in de praktijk op seksueel vlak gebeurt tussen jongeren, staat in schril contrast met het wettelijk kader. Een belangrijke conclusie van het Sexpert-onderzoek betreft de leeftijd waarop jongeren seksuele ervaringen opdoen. Die is afgenomen over de generaties heen:

- de gemiddelde leeftijd voor de eerste tongzoen is 15,9 jaar voor jongens en 15,5 jaar voor meisjes;
- de gemiddelde leeftijd bij de eerste keer geslachtsgemeenschap ligt voor meisjes op 16,7 jaar en voor jongens op 16,9 jaar;
- op de leeftijd van 15 jaar heeft al 25% van de jongeren ervaring met geslachtsgemeenschap.

De dalende trend van de leeftijd is de afgelopen twee decennia wel gestagneerd. De jongere generaties doen gemiddeld genomen even lang over het traject van de eerste tongzoen tot de eerste geslachtsgemeenschap als hun oudere voorgangers. De jongeren van vandaag starten dus misschien wel vroeger met geslachtsgemeenschap dan de jongeren van enkele generaties geleden, maar ze zijn er daarom niet noodzakelijk minder klaar voor. De studie toont ook aan dat voor de meerderheid 'de eerste keer' een positieve ervaring was: voor jongens nog iets positiever dan voor meisjes. De meerderheid had het gevoel er toen aan toe te zijn. Ook gebeurt de eerste keer doorgaans veilig in termen van contraceptiegebruik.

We stellen dus vast dat een grote groep kinderen en jongeren in realiteit seksuele handelingen stelt voor de leeftijd van 16 jaar. Zeker als je ontwikkelingsgericht seksueel gedrag - bijvoorbeeld kleuters die 'dokterje' spelen - mee in rekening brengt. **De toenemende wetenschappelijke kennis over de seksuele ontwikkeling en de ervaring van jongeren enerzijds en het afnemen van het maatschappelijk taboe omtrent seksualiteit anderzijds doen ons pleiten voor een realistische weerspiegeling hiervan in de strafwet.** In die zin dat we kinderen niet strafbaar maken voor zaken die bij een normale en gezonde seksuele ontwikkeling horen.

¹²Van Gorp, J. (2005) *Moi, mes amis, mes amours*. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van tijdschrift Panache; Sindy R. Sumter, Patti M. Valkenburg & Jochen Peter: 'Perceptions of love across the lifespan: Differences in passion, intimacy, and commitment, in: *International Journal of Behavioral Development*, 37, 418-428. (5 september 2013).

1.3 De taboesfeer in het pedagogisch handelen wegwerken

Werk de onzekerheden weg die het wettelijk kader met zich meebrengt. Op die manier wordt het pedagogisch handelen tussen kinderen en jongeren enerzijds en hun ouders, opvoeders, hulpverleners en leerkrachten anderzijds versterkt.

Het wettelijk kader zorgt voor handelingsverlegenheid en een taboesfeer omtrent seksuele ervaringen van kinderen en jongeren beneden 16 jaar, zowel bij kinderen en jongeren zélf als bij hun ouders, opvoeders, hulpverleners en leerkrachten.

Jongeren kunnen volgens het wettelijk kader pas vanaf 16 jaar toestemming geven voor 'alle seksuele handelingen'. Belangrijk om weten is dat wettelijke bepalingen maar weinig invloed hebben op het seksueel gedrag van kinderen en jongeren. Uit informatie van verschillende jongerenorganisaties¹³ blijkt dat kinderen en jongeren zelf doorgaans niet wakker liggen van de wet: ofwel kennen ze de wet niet, ofwel trekken ze zich er niets van aan. Al gebruiken ze de wet soms als argument om aan te geven dat ze er nog niet klaar voor zijn. Wetten houden jongeren niet tegen om seksueel actief te zijn en hebben dat ook nooit kunnen doen.

Toch blijkt uit onze ervaringen dat de wet bij bepaalde jongeren wel speelt. Sommige kinderen of jongeren zijn terughoudend om zich te informeren over een veilige en gezonde beleving van relaties seksualiteit. Of om hulp te zoeken en volwassenen in vertrouwen te nemen bij eventuele negatieve ervaringen op seksueel vlak. Vooral jongeren die ouder zijn dan 16 jaar en seksuele handelingen stellen met een persoon beneden 16 jaar, alsook jongeren onderling die de leeftijdsgrens van 16 jaar nog niet bereikt hebben, zijn soms bang voor negatieve reacties of bestraffing. **In sommige gevallen leiden verbodsbepalingen ertoe dat seksueel gedrag in een schemerzone belandt en dat jongeren met hun vragen of problemen niet bij volwassenen terecht kunnen.** Het wettelijk kader heeft dus het perverse effect dat het jongeren in de kou stelt terwijl het hen juist wil beschermen. Daarom willen wij consensuele seksuele handelingen tussen kinderen of jongeren uit het huidige juridisch vacuüm halen.

Ook bij ouders, opvoeders en hulpverleners, leerkrachten, etc. heerst heel wat onzekerheid over wat kan en wat niet kan. Moeten ouders seksuele activiteiten aan hun kinderen jonger dan 16 verbieden? *"Als mijn kind geen seks mag hebben voor 16 jaar, mag ik dan al condooms geven of de pil laten voorschrijven?"* Zijn opvoeders en hulpverleners strafbaar als ze kennis hebben van seksuele activiteiten bij jongeren onder 16 jaar en niet ingrijpen? Zeker in residentiële jeugdhulpvoorzieningen vangt Sensoa signalen op over de moeilijkheden om een open, actief en veilig seksueel beleid te voeren. Er bestaat heel wat onzekerheid over wat kan en niet kan. Men zal seksualiteit daar eerder verbieden dan het risico te lopen om aansprakelijk gesteld te worden.

Omdat alle seksuele handelingen, ook de consensuele, van jongeren onder de 16 jaar strafbaar zijn, ontstaat een **taboesfeer en handelingsverlegenheid uit schrik voor wettelijke aansprakelijkheid. Terwijl ouders, opvoeders en hulpverleners kinderen en jongeren net zouden moeten kunnen informeren en ondersteunen in hun seksuele ontwikkeling.**

2.4 Een legaal kader voor consensuele, seksuele handelingen tussen minderjarige 'gelijken' onderling.

Zorg voor een legaal kader voor consensuele, seksuele handelingen tussen minderjarige 'gelijken' door:

¹³ Gegevens uit 2010 van Kinder- en Jongerentelefoon (nu: Awel), Vlaamse Jeugdraad en Jeugd en Seksualiteit (nu: Jong & Van Zin)

- deze zonder penetratie mogelijk te maken tussen minderjarigen met een maximum leeftijdsverschil van 3 jaar;
- deze met penetratie mogelijk te maken tussen jongeren vanaf de leeftijd van 14 jaar en met een maximum leeftijdsverschil van 3 jaar.

Met dit adviespunt doen we een constructief voorstel, dat tegemoet komt aan onze voorgaande bezorgdheden. Concreet stellen we voor om **in het huidige artikel 372 van het strafwetboek na de eerste alinea de volgende twee alinea's toe te voegen:**

“Er is evenwel geen misdrijf wanneer er geen daad van seksuele penetratie werd gepleegd en het leeftijdsverschil tussen beide betrokkenen niet meer bedraagt dan drie jaar, waarbij dit verschil berekend wordt aan de hand van de geboortejaren van de betrokkenen.

Er is evenmin een misdrijf wanneer een seksuele penetratie gepleegd werd op een veertien- of vijftienjarige door een persoon die niet meer dan drie jaar ouder is, waarbij dit verschil berekend wordt aan de hand van de geboortejaren van de betrokkenen.”

2.4.1 Maximum leeftijdsverschil

Wanneer kinderen of jongeren seksuele handelingen stellen met andere kinderen of jongeren, is het belangrijk dat ze tegemoet komen aan volgende criteria¹⁴: wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, gepast voor leeftijd of ontwikkelingsniveau, gepast voor de context en zelfrespect. ‘Consensuele’ seksuele handelingen impliceren dat ze gebeuren met wederzijdse toestemming en uit vrijwilligheid. Deze twee criteria zitten vervat in het juridische begrip van ‘toestemming’.

Om de gelijkwaardigheid tussen kinderen of jongeren te garanderen, stellen wij voor dat de seksuele partners, voor alle seksuele handelingen, maximum 3 jaar in leeftijd mogen verschillen. Ontwikkelingspsychologisch onderzoek werkt namelijk vaak met leeftijdscohorten van 3 jaar omwille van de hoge mate van gelijkwaardigheid. Uit het Sexpert-onderzoek blijkt bovendien dat slechts 16,2% van de meisjes een eerste seksuele partner heeft gehad die meer dan 3 jaar ouder was, wanneer het gaat over geslachtsgemeenschap. Een leeftijdsverschil van meer dan 3 jaar is dus eerder uitzonderlijk, als je de 20%-norm¹⁵ toepast. Het Nederlands onderzoek “Seks onder je 25”¹⁶ toont bovendien aan dat 0,2% van de jongens en 3,3% van de meisjes werd gedwongen bij de eerste geslachtsgemeenschap en dat 4,7% van de jongens en 13,5% van de meisjes werd overhaald. Gedwongen of overhaald worden tot geslachtsgemeenschap kwam vaker voor wanneer de ‘partner’ meer dan 5 jaar ouder was en wanneer men elkaar nog maar kort kende of geen relatie had. Deze gegevens tonen aan dat we **met een maximum leeftijdsverschil van 3 jaar een veilige marge nemen.**

2.4.2 Ondergrens voor seksuele handelingen met penetratie

Wanneer we het expliciet hebben over seksuele penetraties, menen we dat een maximum leeftijdsverschil van 3 jaar niet volstaat. Daarom maken we **een onderscheid tussen consensuele seksuele handelingen mét en zonder penetratie.** Consensuele seksuele handelingen zonder penetratie gaan over seksueel ‘spel’ tussen kinderen en jongeren, dat past binnen hun ontwikkeling. Dit zijn minder verregaande handelingen zoals ‘dokterje spelen’, uitkleden, strelen en dergelijke. Het gaat hier dus niet over seksuele handelingen waarbij er geweld of bedreiging gebruikt wordt, want zulke handelingen blijven een ‘als misdrijf omschreven feit’ binnen de jeugdbeschermingswet voor een eventuele minderjarige dader.

¹⁴ Dit zijn de criteria van het Vlaggensysteem, ontwikkeld door Sensoa en Movisie. Frans, E. & T. Franck (2010). *Vlaggensysteem. Praten met kinderen en jongeren over seks en seksueel grensoverschrijdend gedrag*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

¹⁵ Gerenommeerde ontwikkelingspsychologen zoals Friedrich en Bancroft hanteren deze norm om te stellen dat als 1 kind op 5 een bepaald gedrag stelt, het gedrag een functionele rol speelt in de ontwikkeling.

¹⁶ Dit is een grootschalig representatief onderzoek naar de seksuele gezondheid van jongeren in Nederland, uitgevoerd door Rutgers WPF en Soa Aids Nederland. Samenvatting via: http://www.rutgerswfp.nl/sites/default/files/2012_Samenvatting_Seks_onder_je_25e_0_0_0.pdf

Wanneer een jongere voor de eerste keer geslachtsgemeenschap heeft, dus met penetratie, is het vooral belangrijk dat hij of zij zich hier klaar voor voelt, hierop heeft kunnen anticiperen, de kans heeft gehad om te evolueren van minder intiem naar meer intiem seksueel gedrag, etc. Dit verschilt van jongere tot jongere, aangezien elke jongere een eigen ontwikkelingstempo heeft.

Een leeftijdsgrens is dus altijd een arbitrair gegeven en zal altijd bepaalde jongeren uitsluiten, die in hun seksuele ontwikkeling al verder staan. In het onderzoek van De Bruijn (et al.)¹⁷ blijkt leeftijd zelfs geen cruciale factor te spelen om ongewild seksueel gedrag tussen jongeren te voorspellen. Evenmin is leeftijd een factor voor een gezonde seksuele ontwikkeling in het methodologisch onderzoek van McKee (et al)¹⁸. Toch vinden wij dat een leeftijdsgrens een soort van ‘noodzakelijk kwaad’ is om bepaalde risicogroepen te kunnen beschermen. De wettelijke bepalingen rond leeftijd blijven echter een instrument om jongeren te beschermen tegen seksuele interacties met volwassenen (Waites¹⁹). Het komt er dus op aan om te zoeken naar een meer realistische leeftijdsgrens om op die manier de negatieve gevolgen van het ‘noodzakelijk kwaad’ te beperken. Zo mag een leeftijdsgrens bijvoorbeeld ook geen sociale druk creëren. Wij pleiten voor een ondergrens van 14 jaar, omwille van verschillende redenen.

- De strafwet maakt zelf reeds een onderscheid tussen minderjarigen onder 14 jaar enerzijds en minderjarigen tussen 14 en 16 jaar anderzijds. Consensuele seksuele handelingen met penetratie is voor deze laatste groep niet langer strafbaar als “verkrachting bij gelijkstelling”, maar wel als “aanranding van de eerbaarheid bij gelijkstelling”.
- Uit het Sexpert-onderzoek blijkt dat 25% van de jongeren al op 15-jarige leeftijd ervaring heeft met geslachtsgemeenschap. Een beduidend aantal jongeren heeft dus reeds voor de leeftijd van 15 jaar geslachtsgemeenschap gehad.
- Waites beschouwt 14 jaar als een goede referentieleeftijd voor seksuele handelingsbekwaamheid beschouwt. Een belangrijk argument hierbij is dat je daarmee jongeren toegang tot informatie, gezondheidszorg en ondersteuning kan faciliteren, waardoor seksueel gedrag niet langer in een schemerzone verkeert. Dit is een belangrijke beschermende factor.
- Het Nederlands onderzoek “Seks onder je 25^e” onderbouwt onze gestelde leeftijdsgrens van 14 jaar, want hieruit bleek dat jongeren vanaf de leeftijd van 14 jaar beduidend vaardiger zijn op een aantal vlakken: assertiviteit, controle en zelfvertrouwen in seksuele interacties; beschermingsgedrag (anticonceptie), kennis over seksualiteit, het zoeken van goede informatie in verband met seksualiteit, etc.

We pleiten hiermee niet voor “seks vanaf 14 jaar” – want we willen geen nieuwe norm installeren die sociale druk creëert – maar pleiten er wel voor om consensuele seksuele handelingen tussen minderjarige ‘gelijken’ uit de strafrechtelijke sfeer te halen.

2.5 Relationale en seksuele vorming en een open klimaat voor seksualiteit als beschermende factoren.

Versterk het beleid rond relationele en seksuele vorming van jongs af aan en stimuleer een open klimaat voor seksualiteit als beschermende factoren.

De wet staat voor ons niet los van een breder beleid dat relationele en seksuele vorming een belangrijke rol geeft. We pleiten ervoor om kinderen al van jongs af aan aangepaste vormen van relationele en seksuele vorming te bieden. We volgen hierbij het recente pleidooi van het

¹⁷ De Bruijn, P., Burrie, I. & F. van Wel. (2006). *A risky boundary: Unwanted sexual behaviour among youth*. Journal of Sexual Agression, 12 (2), 81-96.

¹⁸ McKee, AK, Albury, K., Dunne, M., Grieshaber, S., Hartley, J., Lumby, C. & B. Mathews. (2010). *Healthy Sexual Development: A Multidisciplinary Framework for Research*. International Journal of Sexual Health, 22 (1), 14-19.

¹⁹ Matthew Waites is docent sociologie aan de universiteit van Glasgow. Hij staat internationaal bekend voor zijn onderzoek en publicaties omtrent seksualiteit, mensenrechten en de ‘age of consent’. Waites, M. (2005). *The age of consent. Young people, sexuality and citizenship*. Palgrave: New York.

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling²⁰ voor een ruime vorm van seksuele opvoeding vanaf de kleuterschool. Het is belangrijk dat kinderen en jongeren een taal aangereikt krijgen om over intimiteit, lichamelijke en seksualiteit te kunnen spreken. We zijn overtuigd dat kinderen en jongeren weerbaarder worden tegen ongewenste vormen van intimiteit, lichamelijke en seksualiteit als we deze thema's uit de taboesfeer halen. **Een open klimaat dat gepaard gaat met extra inspanningen voor seksuele en relationele vorming en de promotie van seksuele gezondheid op maat van kinderen, jongeren en de samenleving, draagt beter bij tot de bescherming van jongeren tegen ongewenste seksuele belevingen.**

2.6 Extra stimulans en ondersteuning voor een positieve seksualiteitsbeleving in de thuiscontext, jeugdhulpvoorzieningen en onderwijs

Zorg voor goede informatie en ondersteuning voor personen met een pedagogische rol zoals ouders, leerkrachten, opvoeders, hulpverleners, ... zodat zij op hun beurt goede ondersteuning kunnen bieden aan kinderen en jongeren.

Het versterken van seksuele en relationele vorming betekent voor ons inzetten op een positieve seksualiteitsbeleving, de promotie van seksuele gezondheid, maar ook preventie van seksueel misbruik. Het is belangrijk dat dit gebeurt op maat van kinderen en jongeren, volgens hun ontwikkelingstempo.

Versterk daarom de visie op kinderen, jongeren en seksualiteit in diverse opleidingen en in het onderwijs. Hier moet meer aandacht gaan naar de signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en het benoemen en bespreken ervan. Leerkrachten hebben hier een cruciale rol in te vervullen. Het is daarom belangrijk dat zij vanuit een duidelijk kader en op een goede manier ondersteund worden om kwalitatieve relationele en seksuele vorming te kunnen geven.

Ook kinderen en jongeren in een jeugdhulpvoorziening moeten kansen krijgen om te groeien in hun relationele en seksuele ontwikkeling. **Stimuleer daarom jeugdhulpvoorzieningen om een visie en een beleid rond seksualiteit te ontwikkelen.** Een negatief beleid dat vanuit angst opgesteld is, is geen goed beleid. De opvoeders en hulpverleners hebben, los van crisissituaties, een positief beleid nodig om ondersteunend op te treden ten aanzien van kinderen en jongeren. Het 'Raamwerk Seksualiteit en Beleid'²¹ reikt hiervoor goede bouwstenen aan.

We vragen bovendien extra aandacht voor ouders. Zij zijn een belangrijke doelgroep om te sensibiliseren en te ondersteunen. **Opvoedingsondersteuning moet ook over seksuele ontwikkeling gaan.** Er bestaat momenteel weinig bruikbare en concrete informatie voor ouders om hun pedagogisch handelen te evalueren en bij te sturen. Algemene kennis over de seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren is eerder beperkt aanwezig. Hulpverleners en professionelen moeten meer professionaliteit aan de dag leggen en ouders durven aanspreken op dit terrein.

²⁰ Zie http://www.standaard.be/cnt/dmf20130616_00625224.

²¹ <http://www.seksuelevorming.be/projecten/raamwerk-seksualiteit-en-beleid>